

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 10 Sayı: 53 Volume: 10 Issue: 53
www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581
http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20175334202

**FUTBOLCULARIN SALDIRGANLIK DÜZEYLERİ İLE ÖFKE TARZLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ***
**DETERMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN FOOTBALLERS' LEVELS OF
AGGRESSIVENESS AND ANGER STYLES**

Kazım NAS**
Tekin ÇOLAKOĞLU***

Öz

Bu çalışma, profesyonel düzeyde futbol oynayan sporcuların saldırganlık düzeyleri ile öfke tarzları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada, betimsel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2014-2015 futbol sezonu PTT 1. Liginde müsabakalara katılan ve random yöntemiyle seçilen 13 takımdan toplam 267 futbolcu oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış kişisel bilgi formuna ek olarak, İpek İlter Kiper tarafından 1984 yılında geliştirilen "Saldırganlık Envanteri" ve 1983 yılında Spielbergen tarafından geliştirilen 1994 yılında Özer tarafından Türkçeye çevrilen "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Envanteri" kullanılmıştır. Verilerin analizinde, sürekli öfke ile saldırganlık alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda; sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutu olan edilgen ve yıkıcı saldırganlık puanı arasında negatif bir ilişki olduğu ve bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu sonucuna varılmıştır. Diğer taraftan, sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutu olan atılğan saldırganlık puanı arasında pozitif bir ilişkinin olduğu ve bu ilişkinin anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öfke, Saldırganlık, Futbol.

Abstract

The purpose of this study was to determine of the relationship between footballers' levels of aggressiveness and anger styles of professional footballers. In this study, descriptive method was used. The sample consists of a total of 267 futbol player's from 13 teams selected by random method participating in the PTT 1st League in the 2014-2015 football season. "Aggression Inventory" developed by İpek İlter Kiper's 1984 and "Continuous Anger and Anger Expression Style Inventory" translated into Turkish by Özer in 1994, developed by Spielbergen in 1983, were used in addition to the personal information form prepared by the researcher as data collection tool. A multiple regression analysis test was applied to reveal the relationship between the persistent anger and aggression sub-dimensions. It was concluded that there is a negative relationship between trait anger points and destructive and passive aggression points from subdimensions of aggression and statically meaningful difference. On the other hand, there is a positive relationship between trait anger points and aggressiveness from subdimensions of aggression and not statically meaningful difference.

Keywords: Anger, Aggressiveness, Football .

1. Giriş

Öfke, bireyin hayatı boyunca içinde bulunduğu bir duygu durumudur. Çoğu araştırmacı, öfke kavramını tanımak ve anlayabilmek için birçok araştırma yapmış ve sonuç olarak elde ettikleri bilgi ve bulguları makale, kitap gibi kaynaklarda rapor etmişlerdir (Kaplan, 2007; Yazgan, 2007). Öfke ifade tarzları kişilerde farklı şekillerde görülmektedir. Bu ifade tarzları, dışa dönük öfke, içe bastırılmış öfke ve kontrol edilebilen öfke değişkenleri ile ölçülmektedir. Spielberger' e (1991) göre, duyguları bastırma eğilimi, içe bastırılmış öfke, insanlara ve/veya nesnelere yönelik saldırgan davranışlar gösterme eğilimi dışa dönük öfke, öfke ifadesini önleme eğilimi ise kontrol edebilme yeteneğini göstermektedir. (Temel, 2015).

* Bu makale, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında Kabul edilen doktora tezinden üretilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu.

*** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi.

Bireyin yaşadığı öfkenin farklı fizyolojik, sözel, davranış olarak ortaya çıkış şekilleri bulunmaktadır. Öfkeyi oluşturan faktörler araştırıldığında tek bir nedenin bulunmadığı görülmektedir. Ancak engellenenin, öfkenin en çok rastlanan kaynağı olduğu bilinmektedir (Yıldız, 2008). İnsanların geçmişten günümüze kadar geçen süreçte gösterdikleri şiddet, yaralama ve öldürme davranışlarına bakıldığında saldırganlık kavramı önem kazanmaktadır. Saldırganlığın karşılığı olan 'aggression' sözcüğü Latince kökenli bir sözcük olup, kelime anlamı "bir yöne doğru hareket" etmektedir. Bu sözcüğün kapsamında kesin bir tavır alış, tepki verme ve yok anlamları da yer almaktadır (Köknel, 2000).

Saldırganlığın yönü ve türü incelendiğinde, altı temel başlık altında karşımıza çıkmaktadır. Bunlar, kendine yönelik saldırganlık, dışa yönelik saldırganlık, tepkisel saldırganlık, araçlı saldırganlık, tahrik edene yapılan saldırganlık ve tahrik edenin dışındakilere yapılan saldırganlık olarak ifade edilmektedir (Özmaden, 2004).

Saldırganlık ve şiddet eğilimleri, insanla ilgili diğer birçok özelliğe olduğu gibi, hemen hemen her şeyden etkilenmektedir. Bu bağlamda, doğanın değişen fiziksel ve kimyasal şartlarının insanı bedensel ve ruhsal açıdan etkilediği tespit edilmiştir. Şiddet eylemleri ve suç oranı ile rakım ve yıllık ısı ortalaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu, Avrupa'nın dağlık ülkelerinde ve güneyinde adam öldürme; düzlük yerlerinde, ovalarda ve kuzeyinde ise hırsızlık, soygun, yağma ve yankesicilik suçlarının daha çok olduğu belirtilmiştir (Balcıoğlu, 2001).

İnsan saldırganlığının nedenlerini açıklayan en eski görüş, saldırganlığın insanların biyolojik yapısında olduğunu savunan görüştür. Bu görüşün en önemli savunucularının başında Freud gelmektedir. Freud'un Psiko-Seksüel Gelişim Kuramı'na göre, insandaki saldırgan kişilik özelliklerinin ilk belirtileri 'oral dönem'in sonlarında ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde görülen çiğneme, tükürme, ısırma, ağlama gibi davranışlar saldırganlığa temel oluşturmaktadır (Köknel, Özüğürü ve Bahadır, 1993; Gençtan, 1996).

Sporda saldırganlığı iki grupta toplayabiliriz, birinci grupta; saldırganlığın ortaya konmasına en çok fırsat tanıyan "bireysel mücadele sporları" yer alır. Yakın beden teması olan boks, karate, güreş, judo, wushu ve taekwando gibi sporların doğasında saldırganlık vardır. Beden temasına belirli ölçülerde izin veren takım sporları (futbol, salon futbolu, hentbol, basketbol, voleybol, vb.) ikinci grubun içerisinde yer alır. Saldırganlığı sadece müsabakayla da sınırlandırmamak gerekir. Antrenmanda ve müsabaka bittikten sonra da saldırgan davranışlar görülebilmektedir. Hiçbir engelleme yapmadan rakibin kazanmasına izin vermek, spordaki rekabet anlayışıyla ve spor ruhuyla bağdaşmamaktadır. Müsabaka ve rekabet esnasında, rakibin kendi amacına ulaşmasını engelleyen ve kurallar içerisinde kalan davranışları, saldırganlıktan ayırt etmek gerekmektedir. Bir spor aktivitesi esnasındaki saldırganlık şöyle tanımlanabilir; bir sporcunun, ilgili spor dalına ait kuralların dışına çıkarak, rakibine zarar vermek niyet ve kasıtlı bir davranışta bulunma eğilimi göstermesidir. Sporda saldırganlık davranışları söz, fiziksel ve mimiklerle de yapılabilir. Rakibe veya hakeme acı vermek ve onu kızdırmak amacıyla yapılan hareket veya onlarla alay etme sözlü saldırganlığa bir örnektir. İşaretlerle saldırganlık, el hareketleri, hokey sopası vb. aletlerle rakibi tehdit etmeyi kapsar. Bir takım yumruk veya bakışlarla da bu tür saldırganlıklar sergileyebilir. Yukarıdaki iki saldırganlık türüne sporun her branşında ve çeşidinde rastlanabilir. Fiziksel saldırganlık ise, sadece yakın teması izin veren takım ve bireysel mücadele sporlarında görülebilir. Çelme takma, tekme, yumruk atma veya spor aletleriyle rakibe vurmak gibi. Yöneldiği hedef ve amaçlarına göre de, çeşitli saldırganlık türlerinden söz etmek mümkündür (İkizler ve Karagözoğlu, 1997). Spor müsabakalarının amacı, ilk olarak rakibe üstünlük sağlamak ve centilmenlik çerçevesinde hareket etmek olmalıdır. Bunun yanında sporcuları, yöneticileri, taraftarları, kulüpleri ve farklı toplumları bile birbirine kaynaştırıcı ve dostluk bağlarını kuvvetlendirici aktiviteler olmalıdır (Yetim, 2000).

Futbol, fiziksel olduğu kadar zihinsel güçlerin de ortaya konulduğu önemli ölçüde zeka gerektiren bir spor dalıdır. Futbol bir bütün olarak uyum isteyen, her yaşta insanı etkileyen önemli bir tutkudur. Futbolun herkes tarafından ilgi görmesi, bu spor dalının özellikleri olan fiziksel yapı, teknik, taktik ve ekonomik koşullarıdır. Futbolda rakipler arasında rekabet, üst seviyede mücadele ve hatta sert temaslar olmasına rağmen, sporcuların hayatlarını veya fiziksel özelliklerini tehdit edecek tehlike son derece azdır. Futbol, kendini oluşturan teknik-taktik, kondisyon gibi faktörler ile ruhsal ve eğitsel yönden de sağlıklı, dengeli bireylerin oluşmasında etkili bir spor branşı, aynı zamanda da bir eğitim aracıdır (Özmaden, 2004).

Şiddet, saldırgan ve öfke içeren davranışlar, ülkemizde sporun önemli bir sorunu haline gelmiştir. Bu sorunun en erken ve en etkili biçimde çözülebilmesi için müdahale çalışmaları yapılması gerekmektedir. Bu bağlamda futbolculara yönelik eğitim temelli önleme programlarının önemli olduğu düşünülmektedir. Özellikle müsabaka öncesi, esnası ve sonrası antrenmanların zihinsel ve psikolojik olarak eğitime çalışmaları futbolcuların hem sağlıklı, mutlu yaşam sürdürmelerine katkıda bulunabilecek hem de sorunlarla daha

kolay başa çıkabilmelerini sağlayacaktır. Bu tür çalışmalar, futbolcuların sağlıklı bir kişilik oluşturmalarına ve böylece daha nitelikli ve huzurlu bir toplumun ortaya çıkmasına katkıda bulunabilir. İncelenen literatürlerde, sürekli öfke ve öfke ifade tarzları ile saldırganlık düzeylerini birlikte değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Genellikle bu iki çalışma ayrı ayrı ele alınmıştır.

Bu bilgiler ışığında yaptığımız bu çalışmamızın amacı; PTT 1. Liginde mücadele eden profesyonel futbolcuların saldırganlık düzeyleri ile öfke tarzları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.

2. Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizi boyunca yapılan işlemler hakkında bilgiler verilmektedir.

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada profesyonel futbolcuların saldırganlık düzeyleri ile öfke tarzları arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik olarak betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel araştırma yöntemi, bir değişkene ait sayısal değerlerin toplanması, işlenmesi ve sunulmasına imkan sağlayan istatistiksel işlemlerdir (Büyüköztürk, 2010).

2.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın evrenini 2014-2015 futbol sezonu PTT 1.Liginde yer alan 18 takımdan toplam 396 sporcu oluşturmaktadır. Örneklemine ise 2014-2015 futbol sezonu PTT 1.Liginde müsabakalara katılan 13 takımdan gönüllü toplam 267 futbolcu oluşturmaktadır.

Tablo 1. Futbolcuların Oynadığı Takımlara Göre Dağılımları

Oynadığı Takım	Sayı (n)	Yüzde (%)
1 Trabzonspor	20	7,5
2 Adanaspor	20	7,5
3 Alanyaspor	20	7,5
4 Boluspor	23	8,6
5 Denizlispor	20	7,5
6 Elazığspor	20	7,5
7 Gaziantep B.Ş.Bld.Spor	18	6,8
8 Giresunspor	20	7,5
9 Göztepe A.Ş.	23	8,6
10 Karşıyaka	22	8,2
11 Manisaspor	21	7,8
12 Samsunspor	20	7,5
13 Şanlıurfaspor	20	7,5
Toplam	267	100,0

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma ile ilgili literatür taranıp yerli ve yabancı kaynaklara ulaşılarak tmakalenin kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Araştırmada futbolcuların kişisel özelliklerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu” ve “Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarz Ölçeği” ile “Saldırganlık Envanteri” olmak üzere iki farklı ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçekler, daha önceden gerekli izinleri alınan 2014-2015 futbol sezonunda araştırmanın örneklemini oluşturan PTT 1. liginde mücadele eden toplam 18 takımdan 13’ünde bulunan 267 profesyonel futbolcuyla görüşme yapılarak ölçekler hakkında bilgi verilmiş, araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Futbolcular, ölçekleri sessiz bir ortamda ve bireysel olarak cevaplamışlardır.

2.3.1. Veri toplama araçları

Araştırma ile ilgili belirlenen amaçlara ulaşabilmek için gerekli olan veri toplama araçları sıra ile aşağıda verilmiştir:

Kişisel Bilgi Formu

Futbolcuların kişisel özelliklerini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, uzman görüşleri alınarak ve ilgili literatür incelenerek 15 maddeden oluşan anketin son şekli verilmiştir. Kişisel bilgi formu sırasıyla sporcuların yaş, mezun oldukları okul türü, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği, sporcunun medeni durumu, sporcu evli ise eşinin eğitim durumu, sporcu evli ise eşinin iş durumu, yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yerleşim birimi, spora başlama yaşı, aktif olarak kaç yıldır futbol oynadığı, profesyonel olarak kaç yıldır oynadığı, toplam kaç

takımda görev aldığı ve hangi mevkide oynadığına ilişkin bilgileri toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel bilgi formunda yer alan maddeler belirlenirken ilgili literatür doğrultusunda saldırganlık ve sürekli öfke ve öfke tarzlarına etki eden faktörler dikkate alınmıştır.

Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeği (SÖÖTÖ)

Sürekli Öfke-Öfke Tarz Ölçeği, Charles D. Spielberger ve arkadaşları tarafından 1980 ile 1983 yılları arasında yapılan çalışmalar sonucu, iki aşamada, geliştirilmiştir. İlk aşamada yirmi maddelik "Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği" oluşturulmuş, dördümlü Likert tekniği ile değerlendirilen yirmi maddenin on tanesi "Durumluk Öfke"yi, on tanesi de "Sürekli Öfke"yi ölçmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. Ölçeğin geliştirilmesindeki ikinci aşamada ise; öfkenin ifade tarzının da önemli olduğu göz önüne alınarak, "içe vurulmuş (bastırılmış) , dışa vurulmuş ve kontrol altına alınmış" öfke ifadelerini ölçmeyi amaçlayan yirmi dört maddelik bir ölçek daha ilave etmişlerdir (Özer, 1994; Savaşır ve Şahin, 1997). Öfke Tarz Ölçeği'ni oluşturan alt boyuttan biri, hissedilen öfkenin bastırılarak içte tutulması sıklığını (Öfke-İç), öfkenin kolayca ifade edilmesi sıklığını (Öfke -Dışa), bir diğeri de öfkenin mantığa bürünme, bastırma, inkar gibi savunmalarla kontrol edilme sıklığını (Öfke-Kontrol) ölçmektedir (Özer, 1994). Ölçek 34 maddeden oluşmaktadır. Maddeler öfkenin yokluğundan değil, varlığından hareket ederek ölçüm yapar. Bütün maddeler düzdür. Likert tipi bir ölçektir. Kişi, her maddeyi okuduktan sonra yanıtını "Hemen Hiçbir Zaman", "Bazen", "Çoğu Zaman", "Hemen Her Zaman" seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtir. Tepkilerin verilmesinde kullanılan ölçek aralıklarına ise şu puanlar verilir: "Hemen Hiçbir Zaman" (1); "Bazen" (2), "Çoğu Zaman" (3), "Hemen Her Zaman" (4) (Kısaç, 1997). Ölçeğin ilk on maddesi (1,2,3,4,5,6,7,8,9 ve10. maddeler), "Sürekli Öfke" boyutunun maddeleridir. Öfke İfade Tarzlarından "Öfke-İçte" alt boyutunu 13, 15, 16, 20, 23, 26, 27 ve 31 no'lu maddeler; "Öfke-Dışa" alt boyutunu 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32, 33 no'lu maddeler, "Öfke-Kontrol" alt boyutunu ise 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30, 34 no'lu maddeler olmak üzere; toplam yirmi dört madde, oluşturmaktadır (Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçeğin Sürekli Öfke alt boyutunda, kişinin kendisini nasıl hissettiğini; Öfke tarz alt boyutunda ise, genelde ne sıklıkla sözü edilen şekilde davrandığını denekten belirtmesi istenmektedir. Ölçeğin öfke tarz alt boyutuna ait maddeler rastgele bir dağılıma göre sıralanmıştır. Yine bu bölümde, "öfkeli olduğumda ya da kızdığımda" ortak tümcesi her üç maddede bir tekrarlanmaktadır (Özer, 1994). Ölçekteki toplam puan her bir maddede elde edilen ölçek aralık puanlarının toplanmasıyla elde edilir. Yüksek puanlar, yüksek düzeyde, öfkeyi işaret etmektedir. Sürekli öfke'den alınan yüksek puanlar, öfke düzeyinin yüksek olduğunu, öfke içte alt boyutunun yüksek puanları, öfkenin bastırılmış olduğunu, öfke dışa alt boyutunun yüksek puanları, öfkenin kolayca ifade edilebiliyor olduğunu, öfke kontrolünün yüksek puanları ise, öfkenin kontrol edilebildiğini göstermektedir (Spielberger, Krasner ve Solomon 1988; Özer, 1994; Savaşır ve Şahin, 1997).

Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeği Geçerlilik Çalışmaları

Özer (1994) tarafından yapılan SÖÖTÖ'nün faktör analizi sonuçları, orijinal ölçekte varsayılan yapıyı oldukça isabetli bir şekilde onayladığı görülmektedir. Kriter geçerliliği amacıyla yapılan araştırmada SÖÖTÖ'nün tansiyon hastalarını kontrol grubundan net bir şekilde ayırdığı saptanmıştır. Ayrıca SÖÖTÖ'nün, Sürekli Kaygı Envanteri (Öner, 1983), Depresif Sifatlar Listesi (Özer, 1993) ve Öfke Envanteri (1975) ölçek puanlarıyla olan korelasyonlarına bakılmıştır. Sürekli Öfke ölçeği puanlarının Öfke Envanteri puanları ile korelasyonu geçerlilik açısından makul sınırlar içerisinde değerlendirilir. Sürekli Öfke ölçeğinin kaygı ile .40 ve depresyon ile .33 olan korelasyonları bu üç duygu eğiliminin iç içe olduğuna bir gösterge olarak alınabilir (Özer, 1994).

Sürekli Öfke ve Öfke Tarz Ölçeği Güvenirlilik Çalışmaları

Özer (1994) tarafından yapılan güvenirlilik çalışmalarında ölçeklerin iç tutarlılık değerleri üzerinde durulmuştur. Üniversite, lise, hemşirelik meslek lisesi öğrencileri, lise öğrencileri ile yöneticiler, nörotik gruplar ve hipertansiyon hastaları arasında yapılan çeşitli ölçümlerde ölçeğin sürekli Öfke ölçeğinin alfa değerleri α : .67 ile α : 92; arasında öfke kontrolü α : .80 ile α : .90; öfke dışa vurma α : .69 ile α : .91 ve öfke içe vurma α : .58 ile α : 76 arasında olduğu gözlenmiştir. Bu değerler kabul edilebilir sınırlar içinde olup ölçeklerin orijinalleriyle ilgili yayınlanmış olan verilerle genellikle tutarlılık göstermektedir. SÖÖTÖ' deki maddelerin tümü düzdür. Sürekli Öfke Alt Ölçeğinden bireyler 10 ile 40 arasında bir puan alabilirler. Öfke ifade tarzı alt ölçeğindeki her bir boyutun toplamından 8 ile 32 puan alabilirler (Özer, 1994).

Bu çalışmanın sürekli öfke tarzı iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenirlilik katsayısı 0.74 ve öfke ifade tarzları iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenirlilik katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur.

Saldırganlık Envanteri

Bu araştırmada, geçerlilik ve güvenirlilik çalışması araştırmacı tarafından yapılmış, İpek İlter (Kiper) tarafından geliştirilmiş ve 30 maddeden oluşan üç alt testi içermektedir. "Saldırganlık Envanteri"

kullanılmıştır. Envanter, yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık için üç alt test içermektedir. Her alt test 10 sorudan oluşmaktadır. Yıkıcı saldırganlıkla ilgili maddeler 1, 2, 3, 13, 14, 15, 22, 23, 24, 29., atılganlıkla ilgili maddeler 4, 5, 6, 10, 11, 12, 19, 20, 21, 28., edilgen saldırganlıkla ilgili maddeler ise 7, 8, 9, 16, 17, 18, 25, 26, 27,30. maddelerdir. Sorular “bana hiç uymuyor” ve “bana çok uyuyor” uçları arasında değişen 7’ li likert tipidir. Kurumsal olarak her bir alt testte, her soruya bana çok uyuyor yanıtı veren denek 70, bana hiç uymuyor yanıtı veren denek ise 10 puan almaktadır (Kiper, 1984). Bu çalışmanın saldırganlık iç tutarlık (Cronbach Alpha) güvenilirlik katsayısı 0.72 olarak bulunmuştur.

2.3.2. Veri toplama süreci

2014-2015 futbol sezonunda PTT 1.Liginde yer alan toplam 18 takımdan 13’ünde bulunan 312 profesyonel futbolcudan, 283’üne ulaşılarak veri toplama aracı yaptırılmış ve 16 tanesi değerlendirme dışı bırakılarak toplam 267’si geçerli sayılmıştır. Anketler, futbolculara 18-24 kişilik gruplar halinde uygulanmış ve deneklerin birbirlerinden etkilenmeleri önlenmiştir. Uygulamalar her grup için yaklaşık 30 dakika sürmüştür ve 2015 yılının mayıs, haziran aylarında gerçekleştirilmiştir

2.3.3. Verilerin analizi

Verilerin analizi sürecinde, araştırmanın amacına uygun olarak aşağıdaki işlemler uygulanmıştır. Örneklem grubunu oluşturan futbolcuların kişisel özelliklerini betimleyici frekans ve yüzde dağılımları çıkarılmıştır. Verilerin analizinde araştırmaya katılan futbolcuların sürekli öfke boyutu ile saldırganlık boyutlarının puan ortalamaları belirlenmiş ve futbolcuların sürekli öfke düzeyleri ile saldırganlık alt boyutları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analiz testi uygulanmıştır. Araştırma verilerinin analizleri SPSS for Windows 21.00 istatistik paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

3.1. Araştırma Grubunun Kişisel Özellikleri

Araştırmaya katılan futbolcuların demografik özelliklerine ilişkin veriler aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Dağılımı

DEĞİŞKENLER	n	%	
Yaş	18-20	27	10,1
	21-23	65	24,3
	24-26	78	29,2
	27-29	63	23,6
	30 ve üzeri	34	12,8
TOPLAM	267	100	
Profesyonel Olarak Oynama Süresi	1-3	81	30,3
	4-6	69	25,9
	7-9	54	20,2
	10-12	31	11,6
	13-15	14	5,2
	15 ve üzeri	18	6,8
TOPLAM	267	100	
Medeni Durum	Evli	93	34,8
	Bekar	174	65,2
TOPLAM	267	100	
Spora Başlama Yaşı	5-7	58	21,7
	8-10	136	50,9
	11-13	47	17,6
	14-16	26	9,8
TOPLAM	267	100	
Futbol Oynama Süresi	4-6	19	7,1
	7-9	50	18,7
	10-12	90	33,7
	13-15	51	19,1
	15 ve üzeri	57	21,4
TOPLAM	267	100	

Tablo 2 incelendiğinde futbolcular en fazla 24-26 yaş aralığında yer almaktadır. Futbolcuların 2/3’sinin bekar, 1/3’inin de evli olduğu sonucu elde edilmiştir. Spora başlama yaşı 8-10 yaş aralığında

yoğunlaşmış, futbol oynama süresi genellikle 10-12 yıl, profesyonel olarak oynama süresi ise 1-3 yıl arası olarak görülmektedir.

3.2. Sürekli Öfke Düzeyi ile Saldırganlık Alt Boyutlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümde futbolcuların, sürekli öfke düzeyleri ile saldırganlık alt boyutlarından edilgen saldırganlık, yıkıcı saldırganlık ve atılgen saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3. Futbolcuların Sürekli Öfke Düzeylerinin Saldırganlık Alt Boyutlarına İlişkin Regresyon Analiz Sonuçları

	B	SH _B	β	t	P	İkili r	Kısmi R
Sürekli Öfke	26,885	1,722	-	15,610	,000	-	-
Edilgen Saldırganlık	-,061	,028	-,153	-2,201	,029	-,257	-,134
Yıkıcı Saldırganlık	-,079	,029	-,186	-2,767	,006	-,270	-,168
Atılgen Saldırganlık	,017	,025	,043	,686	,493	,135	,042
R=0,308	R ² =0,095						
F _(3,263) =9,219	p=0,000						

Tablo 3 incelendiğinde sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutu olan edilgen saldırganlık puanı arasında negatif (-0.061) bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (t=-2.201 p=0.029<0,05).

Sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutlarından yıkıcı saldırganlık puanı arasında negatif (-0.079) bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir (t=-2.767, p=0.006<0,05).

Sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutu olan atılgen saldırganlık puanı arasında pozitif (0.017) bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir (t=0,686, p=0.493>0,05).

Edilgen saldırganlık, yıkıcı saldırganlık ve atılgen saldırganlık değişkenlerinin öfke düzeyine olan etkisini gösteren regresyon oranı 0,308'dir. Bu üç bağımsız değişken, bağımlı değişkendeki, yani öfke düzeyindeki değişimlerin % 9,5'ini açıklamaktadır.

Edilgen saldırganlık, yıkıcı saldırganlık ve atılgen saldırganlık değişkenlerinin öfke düzeyine olan etkisi açısından anlamlıdır (p= 0,000<0,05).

Standardize edilmiş Beta katsayısına göre, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem sırası yıkıcı saldırganlık (β=-0,186), edilgen saldırganlık (β=-0,153) ve atılgen saldırganlık (β=0,043) şeklindedir.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testinin sonuçlarına göre ise edilgen saldırganlık ile yıkıcı saldırganlık değişkeninin öfke düzeyi üzerindeki etkisi anlamlıdır (p<0,05), fakat atılgen saldırganlık değişkeninin öfke düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi görülmemektedir (p>0,05).

Edilgen saldırganlık ile öfke düzeyi arasındaki korelasyon, -0,257 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde -0,134'e, yıkıcı saldırganlık ile öfke düzeyi arasındaki korelasyon, -0,270 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde -0,168'e ve atılgen saldırganlık ile öfke düzeyi arasındaki korelasyon, 0,135 iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde 0,042'ye düşmektedir.

4. Tartışma ve Sonuç

Bu araştırmada futbolcuların, sürekli öfke düzeyleri ile saldırganlık alt boyutlarından edilgen saldırganlık, yıkıcı saldırganlık ve atılgen saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çoklu regresyon analiz değerlendirilmesi yapılmıştır (Tablo 3).

Sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutlarından yıkıcı ve edilgen saldırganlık puanı arasında negatif bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmektedir. Buradan sürekli öfke puanı yüksek olan bir kişinin saldırganlık alt boyutlarından edilgen saldırganlık puanının düşük olduğu söylenebilir.

Sürekli öfke puanıyla saldırganlık alt boyutu olan atılgen saldırganlık puanı arasında pozitif bir ilişki var. Bu ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı görülmektedir. Sürekli öfke puanı yüksek olan futbolcuların, atılgen saldırganlık puanları da yüksek olduğu söylenebilir. Ama bu çalışmada aralarındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmektedir.

Edilgen saldırganlık, yıkıcı saldırganlık ve atılgen saldırganlık değişkenlerinin öfke düzeyine olan etkisini gösteren regresyon oranı 0,308'dir. Bu üç bağımsız değişken, bağımlı değişkendeki, yani öfke düzeyindeki değişimlerin % 9,5'ini açıklamaktadır. Edilgen saldırganlık, yıkıcı saldırganlık ve atılgen saldırganlık değişkenlerinin öfke düzeyine olan etkisi açısından anlamlıdır.

Standardize edilmiş Beta katsayısına göre, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki önem sırasına bakıldığında; yıkıcı saldırganlık, edilgen saldırganlık ve atılgen saldırganlık olarak sıralanmaktadır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testinin sonuçlarına göre ise edilgen saldırganlık ile yıkıcı saldırganlık değişkeninin öfke düzeyi üzerindeki etkisi anlamlı olduğu görülürken, atılgen saldırganlık değişkeninin öfke düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucu elde edilmiştir.

Edilgen ve yıkıcı saldırganlık alt boyutları ile öfke düzeyi arasındaki korelasyon, negatif anlamda düşük iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde negatif anlamda yükseldiği, fakat atılgen saldırganlık ile öfke düzeyi arasındaki korelasyon pozitif yönde yüksek iken diğer bağımsız değişkenler kontrol edildiğinde düştüğü görülmektedir.

KAYNAKÇA

- BALCIOĞLU, İ. (2001). *Şiddet ve toplum*, (3.Baskı), İstanbul: Bilge Yayınları.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analiz el kitabı*, (11.Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- GENÇTAN, E. (1996). *İnsan olmak*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- İKİZLER H. C., Karagözoğlu C. (1997). *Sporda başarının psikolojisi*, (3. Baskı), İstanbul: Alfa Basımevi, 60-63.
- KAPLAN, A. (2007). *Öfke yönetimi becerileri programının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin saldırganlık düzeyi ve benlik saygısına etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- KİPER, İ. İ. (1984). *Saldırganlık türlerinin çeşitli ekonomik, sosyal ve akademik değişkenlerle ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- KÖKNEL, Ö. (2000). *Bireysel ve toplumsal şiddet*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KÖKNEL, Ö. Özügürlü, K., ve Bahadır, G. A. (1993). *Davranış bilimleri*, İstanbul: Yaylım Matbaası.
- ÖZER, A. K. (1994). "Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzı Ölçekleri ön çalışması", *Türk Psikoloji Dergisi*, 31: 26-35.
- ÖZMADEN, M. (2004). *Seyircilere göre futbolda saldırganlığı teşvik eden faktörler üzerine bir araştırma*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- SAVAŞIR, I., Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler*, Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- SPIELBERGER, C. D., Krasner, S. S. and Solomon, E. P. (1998). "The experience, expression and kontrol of anger", In M.P. Janisse (ed.). *Health psychology: individual differences and stres*. New York. 89-108.
- TEMEL, V. (2015). *Beden eğitimi öğretmenlerinin, problem çözme becerileri, karar verme stilleri ve öfke tarzları*, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- YAZGAN, S. (2007). *Öfke kontrolü ile tolerans düzeyi arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- YETİM, A. (2000). *Sosyoloji ve spor*, Trabzon: Topkar Matbaacılık.
- YILDIZ, M. (2008). *Farklı liglerde yer alan futbolcuların kişilik tipleri ile sürekli öfke-öfke ifade tarzlarının incelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.